

Följ upp skogsbrukets lönsamhet med hjälp av bokföringen

Färska skogsdata ger en god grund för bokföringen. Bild: © Tommy Hvitfeldt.

Kuvas

För att få en bild av lönsamheten i ett skogsbruksföretag behöver man en utförlig bokföring, endast skattebokföring är inte tillräcklig. Inte heller en skogsbruksplan ger tillräcklig information som grund för ekonomiska beslut på vägen till en god lönsamhet.

Skogsbrukets bokföring

Bokföring innebär en penningmässig registrering av affärstransaktioner såsom inköp och inkomster. Privata skogsägare är inte bokföringsskyldiga eftersom skogsbruk som bedrivs av en privat skogsägare inte betraktas som företagsverksamhet i det finländska skattesystemet. Skogsbrukets intäkter och kostnader måste dock tas med i skatteanteckningarna. Om skogsägaren själv är intresserad av lönsamheten i sitt skogsbruk behövs däremot också en lönsamhetsbokföring. Den är viktig som grund för ekonomiska kalkyler och som beslutsstöd för skogsbruket. Om man vill följa upp och förbättra skogsbrukets lönsamhet spelar en väl gjord bokföring en viktig roll.

Skogsbrukets inkomster består i huvudsak av inkomster från försäljning av virke på rot eller på leverans. Vid försäljning på rot ansvarar köparen för virkesdrivningen och vid försäljning på leverans, säljaren. Inkomsterna från virkesförsäljning betraktas som kapitalinkomster medan inkomster från leveransförsäljning av virke är förvärvsinkomster. Inkomster kan också komma från skogsbruksstöd, ersättningar för naturskydd och för älgskador eller från försäkringar.

I skogsbruket uppstår kostnader då skogen förnyas och sköts eller då man utför andra åtgärder som är nödvändiga för skogsbruket såsom underhåll och grundförbättring av skogsbilvägar eller istandsättningsdikning. Därtill kommer kostnader för administration och eventuella försäkringar. Om skogsägaren har tagit lån för till exempel köp av skog eller för anskaffningar som gjorts för skogsbruket uppstår det också räntekostnader. Det uppstår också kostnader för anskaffning, bruk och service av maskiner och utrustning som används för självverksamhet i skogsbruket.

Den största bristen med skatteanteckningar är att det inte ur dem framgår någon information om det kapital som är bundet till skogsbruket, eller om förändringar i kapitalet. Det här gör det omöjligt att klarlägga lönsamheten i verksamheten eller skogslägenhetens ekonomiska situation.

Dessutom måste man komma ihåg att beskattningen är baserad på kontantmetoden, inkomster och utgifter registreras alltså i skatteanteckningarna när de har betalats. Ett bokslut görs däremot upp på prestationsbasis, vilket betyder att inkomster och utgifter registreras då tjänsten eller varan överläts. I ett bokslut måste man kunna omvandla transaktioner som registrerats enligt kontantmetoden till prestationsenliga transaktioner, vilket kräver att till exempel tidpunkterna för överlåtelse och betalning av virke måste registreras noggrant eftersom de kan falla in i olika redovisningsperioder även om det handlar om samma virkesaffär.

[\[1\]](#)

Det går inte nödvändigtvis att få fram de direkta skatterna för en redovisningsperiod baserat på beloppen i resultaträkningen, utan det behövs skilda kalkyler för att fastställa dem.

Bokföringen för skogsbruket behöver inte följa någon särskild norm. Det är ändå viktigt att följa samma principer vid bokföringen från år till år för att underlätta uppföljningen av ekonomin på längre sikt. I rekommendationerna för skogsvård har man följt den redovisningsmodell som används av PTT i deras lönsamhetskalkylator för affärsverksamhet i skogsbruket (Metsäliiketoiminnan kannattavuuslaskuri).

[\[2\]](#) Det här gör det också lättare att vid behov använda kalkylatorn.

Toteutus

Resultaträkning för ett skogsbruksföretag

Skogsbrukets resultat kan mätas med hjälp av en bidragskalkyl, där nettoresultatet beräknas som differensen mellan intäkter och kostnader under ett kalenderår eller någon annan period. Det går relativt lätt att räkna ut nettoresultatet utgående från skattedeklarationen. I nettoresultatet ingår däremot inte förändringarna i virkeskapitalet. Då träden växer ökar virkeskapitalet medan avverkningar leder till att det minskar.

Då man beräknar helhetsresultatet utgående från nettoresultatet tas också följande poster med:

- förändringar i virkeskapitalet (ökat eller minskat)
- kostnader för främmande kapital (dras av)
- värdet av eget arbete (dras av)
- skatter (dras av).

Exempel på hur man kan ställa upp en resultaträkning

Det här exemplet visar en resultaträkning som har genererats av lönsamhetskalkylatorn för skogsbrukets affärsverksamhet (PTT). I exemplet har också beskattningen tagits med, något som kalkylatorn inte beaktar.

- Beräkna intäkterna från virkesförsäljning på rot och leverans. OMSÄTTNING AV VIRKESFÖRSÄLJNING
- Lägg till statliga stöd och andra intäkter från skogsbruket. SKOGSBRUKSFÖRETAGETS OMSÄTTNING
- Dra av kostnader för avverkning och transport av virke, skogsvård och administration, inkluderande värdet av eget arbete. DRIFTSBIDRAG

Dra av avskrivningar enligt avskrivningsplanen. Enklast är att använda samma avskrivningar som i skattedeklarationen. RÖRELSERESULTAT

- Lägg till ränte- och kapitalintäkter; dra av kostnader för främmande kapital. Kostnaderna för främmande kapital består av lånekostnaderna för skogsbruksföretagets lån. NETTORESULTAT
- Lägg till extraordinära intäkter. RESULTAT
- Dra av skatterna. RESULTAT EFTER SKATT
- Lägg till förändringen i virkeskapitalets värde (eller dra av om värdet har sjunkit). Värdeförändringen beräknas utgående från rådande rotprinsnivå. KORRIGERAT RESULTAT
- Lägg till värdet av eget arbete och dra av ovan nämnda förändring i virkeskapitalets värde. BOKFÖRINGENS RESULTAT (EFTER SKATT)

Metsätalousyrityksen tuloslaskelma -esimerkki. (Huom. Toiseksi viimeinen rivi: puuston arvonmuutos otetaan pois.) *ei mukana Metsäliiketoiminnan kannattavuuslaskurissa.

Tuloslaskelma	2013	2014	2015
Pystymyynnin tuotot	15 739	0	0
Hankintamyynnin tuotot	0	0	4 320
Puunmyynnin liikevaihto	15 739	0	4 320
Valtion tuet ja metsätalouden muut tuotot	0	0	0
Metsätalousyrityksen liikevaihto	15 739	0	4 320
Puutavaran valmistus- ja kuljetuskulut	0	-2 064	-553
Metsänhoitokulut	-2 933	-3 497	0
Hallinnon kulut	0	-130	-148
Käyttökate	12 806	-5 691	3 619
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 896	-1 525	-1 231
Liiketulos	10 910	-7 216	2 388
Tuotot osakkeista ja osuuksista	0	0	0
Muut korko- ja rahoitustuotot	497	0	487
Vieraan pääoman kulut	-496	-491	-500
Välittömät verot ¹	-3 426	1 007	186
Nettotulos	7 486	-6 700	2 562
Satunnaiset tuotot	293	0	0

Tuloslaskelma	2013	2014	2015
Kokonaistulos	7 778	-6 700	2 562
Puuston arvonmuutos	6 983	25 197	17 856
Korjattu kokonaistulos	14 762	18 497	20 418
Oman työn arvo	1 820	1 756	0
Puuston arvonmuutos	6 983	25 197	17 856
Kirjanpidon tulos (verojen jälkeen¹)	9 598	-4 945	2 562

¹Ei mukana Metsäliiketoiminnan kannattavuuslaskurissa.

Uppgörande av balansräkning för ett skogsbruksföretag

Då man vill utreda ett företags ekonomiska situation behövs en balansräkning. En balansräkning visar företagets tillgångar och skulder och delas upp i aktiva (tillgångar, kontanta medel, övriga fordringar etc.) och passiva (eget kapital och skulder). I en balansräkning är summorna av aktiva och passiva poster lika stora.

Ett skogsbruksföretag har ofta en stark balans

En stark balans innebär att andelen främmande kapital är liten och skogsbruksföretaget har tillräckliga buffertar med tanke på temporära förluster, till exempel kontanta medel eller annan realiserbar egendom som kan användas för att finansiera verksamheten.

Ett skogsbruksföretag har ofta en stark balans eftersom värdet av virkeskapitalet utgör en betydande omsättningstillgång som vid behov kan omvandlas till pengar. Balansen försvagas av lånekapital som belastar ekonomin, särskilt om avkastningen av skogsbruket är mindre än räntekostnaderna. I allmänhet kan en skogsägare vid behov finansiera extraordinära kostnader genom virkesförsäljning. Hur lätt det är att omvandla den växande skogen till pengar (likviditeten) varierar ändå mycket beroende av virkesförrådet, drivningsförhållandena och virkesmarknaden.

I nedanstående exempel har man använt lönsamhetkalkylatorn för skogsaffärsverksamhet (PTT)

[\[2\]](#) för att göra en balansräkning.

Bestående aktiva beräknas på följande sätt:

- mark- och vattenområden = värdet på skogslägenhetens mark, fås till exempel genom fastighetsvärdering
- plantskogar = värdet av plantskogarna, till exempel från fastighetsvärderingen eller summavärdetabellen som innehåller förväntningsvärden och korregeringskoefficienter som beskriver trädbeståndets tillväxtpotential.
- byggnader och konstruktioner = t.ex. värdet av skogsbrukets lagerbyggnader (utgiftsrest)
- maskiner och utrustning = t.ex. värdet av en skogsvagn (utgiftsrest)

skogsbilvägar och dikessystem = återstående värde efter avskrivningar

- övriga tillgångar.

Rörliga aktiva beräknas på följande sätt:

- omsättningstillgångar = värdet av virkesförrådet i skogen, t.ex. från fastighetsvärderingen eller skogsbruksplanen
- kortfristiga fordringar = resultatregleringar, dvs. ännu inte erlagda betalningar för virkesförsäljning samt utgiftsförskott för nästa års amorteringar av räntebärande främmande kapital. (Icke erlagda betalningar beaktas inte i lönsamhetskalkylatorn för skogsbrukets affärsverksamhet). Till detta tillkommer ännu momsåterbäringar från staten, som en del av de kortfristiga fordringarna. (Momsen ingår inte i den balansräkning som genereras av lönsamhetskalkylatorn för skogsbrukets affärsverksamhet).
- kassa och värdepapper = pengar och banktillgodohavanden, t.ex. skogslikvider på ett bankkonto.

Metsätalousyriityksen tase: vastaava (esimerkki).

Vastaava	2013	2014	2015
Pysyvät vastaavat	29 394	28 329	27 097
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	29 394	28 329	27 097
Maa- ja vesialueet	13 300	13 300	13 300
Taimikot	7 654	8 113	8 113
Rakennukset ja rakennelmat	0	0	0
Koneet ja kalusto	2 590	1 942	1 456
Metsätiet ja ojitukset	5 851	4 974	4 228
Muut hyödykkeet	0	0	0
Pitkäaikaiset sijoitukset	0	0	0
Osakkeet ja osuudet	0	0	0
Vaihtuvat vastaavat	249 203	274 120	289 187
Vaihto-omaisuus	245 741	270 938	288 792
Pystytuusto	245 741	270 938	288 792
Lyhytaikaiset saamiset	232	3 182	122

Vastaava	2013	2014	2015
Siirtosaamiset	0	2 355	0
Alv-saamiset ¹	232	827	122
Rahat ja rahoitusarvopaperit	3 230	0	273
Rahat ja pankkisaamiset	3 230	0	273
Vastaavat yhteensä	278 597	302 449	316 284

Ylin otsikkotas: Pysyvät vastaavat (Osakkeet ja osuudet asti), Vaihtuvat vastaavat (Rahat ja pankkisaamiset asti), Vastaavat yhteensä (viimeinen rivi). Toinen otsikkotas: Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet (Muut hyödykkeet asti), Pitkäaikaiset sijoitukset (Osakkeet ja osuudet), Vaihto-omaisuus(Pystytuusto), Lyhytaikaiset saamiset (Siirtosaamiset, alv-saamiset), rahat ja rahoitusarvopaperit (rahat ja pankkisaamiset).

Det egna kapitalet beräknas på följande sätt:

- eget kapital i början av redovisningsperioden = tillgångarna från förra redovisningsperioden + förändringarna i värdet av de egna tillgångarna under redovisningsperioden. Då man först påbörjar bokföringen för en skogsfastighet räknas som eget kapital
- det ursprungliga beskattningsvärdet av gåva eller arv
- den egna finansieringsandelen av ett köp (ej lån)
- förändringar i värdet av eget kapital = förändringar i värdet på växande skog
- placering av kapital = användning av eget (inte skogsbrukets) kapital för skogsbruket; läggs till
- redovisningsperiodens resultat = resultatet (före skatter) i resultaträkningen från vilket har avdragits förhandslikvider från rot- och leveransförsäljning; läggs till
- värdet av eget arbete = värdet av eget skogsvårdsarbete mm., läggs till
- privatuttag = värdet av kapital (pengar, virke) som tagits i eget bruk; dras av.

Det främmande kapitalet beräknas på följande sätt:

- långfristigt främmande kapital = lån som upptagits för skogsbruket
- kortfristigt främmande kapital = förhandslikvider för rot- och leveransförsäljning samt

amorteringar av främmande kapital som enligt amorteringsplanen infaller under nästa år, samt momsskulder, dvs. den del av mervärdesskatte som tillfaller staten. (Momsen ingår inte i den balansräkning som genereras av lönsamhetskalkylatorn för skogsbrukets affärsverksamhet).

Metsätalousyrityksen tase: vastattava (esimerkki). *Ei mukana Metsäliiketoiminnan kannattavuuslaskurissa.

Metsätalousyrityksen tase: vastattava (esimerkki).

Vastattava	2013	2014	2015
Oma pääoma	271 415	296 443	313 999
Taseen oma pääoma	271 415	296 443	313 999
Oma pääoma tilikauden alussa	265 464	271 414	296 443
Oman pääoman arvomuutokset	5 951	25 029	17 556
Pääoman sijoitus	0	4 945	0
Tilikauden tulos	9 598	-4 945	2 561
Oman työn arvo	0	0	0
Yksityisotto	-9 598	0	-2 561
Vieras pääoma	7 182	6 006	2 285
Pitkäaikainen vieras pääoma	3 721	2 824	1 890
Pitkäaikaiset lainat	3 721	2 824	1 890
Lyhytaikainen vieras pääoma	3 461	3 182	395
Pystymyynnin ennakkomaksut	0	0	0
Hankintamyynnin ennakkomaksut	0	2 355	0
Alv-velat¹	3 461	518	395
Muut lyhytaikaiset velat	0	309	0
Vastattavat yhteensä	278 597	302 449	316 284

Ylin otsikkotaso: Oma pääoma (yksityisottoon asti), Vieras pääoma (Muut lyhytaikaiset velat asti), Vastattavat yhteensä (viimeinen rivi). Keskimmäinen otsikkotaso: Taseen oma pääoma (Yksityisotto asti), Pitkäaikainen vieras pääoma (Pitkäaikaiset lainat asti), lyhytaikainen vieras pääoma (muut lyhytaikaiset velat asti). Jos rivejä saa boldattua/maalattua, riittää se erottamaan otsikkotasot toisistaan.

¹Ei mukana Metsäliiketoiminnan kannattavuuslaskurissa.

Använd skogsbruksplanen för ekonomisk planering

En aktuell skogsbruksplan är till stor hjälp vid den årliga planeringen av skogsbruket. Bild: © Sami Karppinen.

Skogsbruksplanen är ett viktigt redskap för planeringen av skogsbruket. Förslagen i skogsbruksplanen är inte ovillkorliga utan ska ses som hjälpmedel då skogsägaren beslutar om vården och användningen av skogen. Planen är till hjälp också då man behöver beräkna och bereda sig på kommande utgifter.

Ta utgångsuppgifterna ur skogsbruksplanen

Skogsbruksplanen innehåller de fastighetsvisa utgångsuppgifter som behövs för att kunna göra ekonomiska kalkyler. Ur skogsbruksplanen framgår bl.a. plantskogarnas areal och skogens virkesförråd. För att göra ekonomiska kalkyler behövs dessutom bl.a. uppgifter om priserna för olika virkessortiment.

Tidpunkten när olika skogsvårdsåtgärder och avverkningar utförs är en viktig faktor vid den ekonomiska planeringen. Skogsbruksplanen underlättar prioriteringen av arbeten på fastighetsnivå och lägger in dem på tidsaxeln. Åtgärder som angetts som brådskande leder

sannolikt till ekonomiska förluster om de skjuts upp. Prioriteringen av avverkningarna är också beroende av marknadsläget såsom skillnaden i efterfrågan mellan massaved och stock. Med hjälp av skogsbruksplanen är det lätt att välja de avverkningsobjekt som bäst motsvarar marknadsläget.

I skogsbruksplanen ingår vanligen en uppskattning av intäkterna av virkesförsäljning och kostnader för förnyelse och skogsvård under de kommande åren. Den här uppskattningen baserar sig på skogsbruksplanens avverknings- och skötselprogram. De värden som anges i skogsbruksplanen föråldras i takt med förändringarna i priser och penningvärdet och behöver uppdateras för att vara tillförlitliga. Om man avviker från planen - vilket det av olika orsaker kan finnas anledning att göra - förändras inte bara de omedelbara utan också de långsiktiga penningströmmarna.

Litteratur

1. Niskanen, A., Hakkarainen, J., Leppänen, J., Veijalainen, S., Pynnönen, E., Hyttinen, P. & Kallio, T. 2002. Laskentatoimen perusteet metsätaloudessa. Silva Carelica 38. Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta.
2. Hietala, J. 2013. Metsäliiketoiminnan kannattavuuslaskuri PPT työpapereita 142.
<https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/metsaliiketoiminnan-kannattavuuslaskuri.html>